

Sygn. akt I CSK 398/20

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa M. M.
przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych
i Autostrad
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 maja 2019 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki M. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 maja 2019 r., sygn. akt VI ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej powódka opierała na tym, że w sprawie o identycznym jak w tej sprawie stanie faktycznym Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 marca 2014 r., III CSK 161/13 orzekł odmiennie, a ponadto powódka została pozbawiona prawa do rozpoznania sprawy w trybie dwuinstancyjnym, gdyż Sąd drugiej instancji stwierdzając, że fakt toczącej się przed Sądem Okręgowym w L. sprawy z jej powództwa przeciwko Gminie (...) o zobowiązanie do złożenia zastępczego oświadczenia woli w przedmiocie wykupu działki nr [...] nie ma żadnego znaczenia dla oceny zasadności roszczeń, w sposób wiążący rozstrzygnął, że Sąd pierwszej instancji błędnie zinterpretował stan faktyczny sprawy i odstąpił w rzeczywistości od rozpoznania istoty sprawy, skoro Sąd pierwszej instancji fakt ten przyjął za podstawę oddalenia powództwa.

Jeśli chodzi o pierwszy aspekt uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, to w powołanym przez skarżącą wyroku Sąd Najwyższy rozstrzygnął sprawę, w której powództwo o odszkodowanie za ograniczenie możliwości dysponowania nieruchomością - spowodowane planem

zagospodarowania przestrzennego, uchwalonego na podstawie ustawy z dnia 12 lipca 1984 r. o planowaniu przestrzennym, w którym została ta nieruchomość przeznaczona pod inwestycję drogową - zostało skierowane przeciwko gminie. Tymczasem w niniejszej sprawie powództwo zostało skierowane przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad o odszkodowanie za pobawienie możliwości korzystania i pobierania pożytków z nieruchomości składającej się z działki nr [...] o powierzchni 0,38 ha, w związku z tym, że nieruchomość ta została zarezerwowana dla potrzeb poszerzenia drogi krajowej S [...] na podstawie decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w K., którą wydzielono tą działkę z prawie 10 hektarowej nieruchomości. W związku z tym przedstawiona w powołanym wyroku Sądu Najwyższego argumentacja prawna wraz z wyrokami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które powódka powołuje w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie są adekwatne w niniejszej sprawie, a to ze względu na konfigurację podmiotową, przedmiot roszczenia odszkodowawczego i podstawę prawną.

Odnosząc się do drugiego komponentu, na którym skarżąca konstruuje wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy stwierdzić, że powódka nie została pozbawiona prawa do rozpoznania istoty sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym. Wszak jej powództwo zostało oddalone wskutek uznania przez Sądy obu instancji, że nie wykazała szkody w postaci utraconych korzyści.

W obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CZ 10/17, nie publ.). Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych,

a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124), które stosuje z urzędu, niezależnie od podniesionych w apelacji zarzutów (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Oznacza to, że co do zasady sądy *meriti* nie są związane wskazaną przez powoda podstawą prawną roszczenia, lecz są zobowiązane rozpatrzyć sprawę wszechstronnie i wziąć pod rozagę wszystkie przepisy prawne, które powinny być zastosowane w danej sprawie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2006 r., III CSK 210/06, nie publ.).

W przedmiotowej sprawie Sądy ustaliły, że w 1993 r., kiedy nastąpiło wydzielenie działki nr [...] (o szerokości 5,5 m i długości 692 m) była ona wykorzystywana jako pas zieleni oddzielający sad od drogi S [...] (był to pas porośnięty trawą) i ułatwiający maszynową uprawę drzewek owocowych. Na tym fragmencie nie znajdowały się uprawy, które mogłyby przynosić pożytki. Odnosząc się do przedstawionej przez powódkę konstrukcji szkody jako utraconych korzyści w postaci czynszu najmu, Sąd pierwszej instancji wskazał, że powódka nigdy nie wynajmowała tej nieruchomości. Zaprzymanie przez powódkę działalności rolniczej na tej nieruchomości miało związek ze sprzedażą przylegających do tej nieruchomości działek, powstałych z podziału, na cele budowlane.

Jeśli zaś chodzi o szkodę, która miałaby polegać na tym, że gdyby nie wydzielenie tej działki i jej rezerwacja na poszerzenie drogi S [...], mogłaby ją sprzedać w ramach sprzedaży przylegających działek budowlanych, Sąd Okręgowy wskazał, że jest to postać szkody rzeczywistej, którą powódka dochodzi w ramach powództwo przeciwko Gminie (...) o wykup, bowiem wartość wykupu z daty orzekania w tamtej sprawie jest ekwiwalentna do tego, co powódka otrzymałaby sprzedając ten pas jako część tych działek budowlanych.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że powódka nie konstruowała szkody pod postacią utraconych pożytków, które miałyby przynieść środki z tytułu wykupu działki nr [...].

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż powódka nie poniosła szkody wynikającej z decyzji podziałowej z 1993 r. Brak możliwości gospodarczego wykorzystania działki nr [...] jest konsekwencją dokonanego na jej wniosek podziału w 1993 r. jej nieruchomości i wydzielenia tej działki oraz zmiany przeznaczenia pozostałej części nieruchomości (podział na działki budowlane i ich sprzedaż). Na skutek tego podziału w 1993 r. powódka uzyskała możliwość zbycia działek budowlanych i uzyskania korzyści finansowych z tego tytułu. Sąd Apelacyjny zwrócił też uwagę na okoliczność, że do czasu zmiany art. 43 ust. 1 o drogach publicznych, co nastąpiło nowelą z dnia 11 września 2015 r., powódka mogła wynajmować tą nieruchomość pod reklamy. Natomiast data wejścia w życie tej noweli nie ma znaczenia dla oceny zasadności powództwa, ponieważ wprowadzone ograniczenie w zakresie dopuszczalności stawiania reklam w określonej odległości od drogi nie były związane z decyzją podziałową i rezerwacyjną z 1993 r.

Biorąc zatem pod uwagę motywy Sądu Apelacyjnego wyrażone w pisemnym uzasadnieniu, w kontekście uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, brak podstaw do uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w wyżej przedstawionym rozumieniu jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. Sąd Najwyższy miał na względzie okoliczność, że powódka mogła mieć subiektywnie uzasadnione przekonanie o słuszności dochodzonego roszczenia, skoro jak wynika z ustaleń faktycznych w 2009 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w odpowiedzi na jej pismo informowała, że wypłata odszkodowania za przejętą z mocy prawa nieruchomości (co jak się okazało nie miało miejsca i powódka nadal była właścicielką nieruchomości składającej się z działki nr [...]) nastąpi po przyznaniu środków budżetowych na regulację prawną.